

Horváth Botond – Szentlélek Szabolcs

Versenyjogi jogalkalmazás a pénzügyi piacokon

ÖSSZEFOGLALÓ A szerzők bemutatják a pénzügyi piacokon történt legfrissebb antitröszt versenyjogi fejleményeket. A versenykorlátozó megállapodásokon belül ismertetik a bankközi referenciakamatok manipulációjával kapcsolatos bizottsági döntést, a rekord bírsággal zárult magyar banki kartell, a hitelbiztosítási csereügyletek piacán indított bizottsági vizsgálatot, illetve a bankközi jutalékokkal kapcsolatos uniós és magyar versenyfelügyeleti eljárásokat. Az erőfölénnyel való visszaélések közül a piaci adatszolgáltatás piacán felmerült két ügyet, a Standard & Poor's, illetve a Thomson Reuters esetét mutatják be, amelyek egyaránt kötelezettségvállalásokkal zárultak, míg a fúziók körében a Deutsche Börse és a New York Stock Exchange Euronext összeolvadása kapcsán felmerült versenyjogi problémákat foglalják össze.

KULCSSZAVAK: banki kartell, CDS, MIF, pénzügyi adatszolgáltatás, fúzió

JEL-KÓD: K21

A 2008-ban kirobbant gazdasági válság komoly kihívások elé állította az Európai Uniót. Nem volt ez másként a jogalkalmazás és a jogalkotás területén sem. A versenypolitika – mint az EU egyik legfontosabb politikája – kulcsszerepet játszik a gazdasági fejlődés előmozdításában és a válság okozta károk mérséklésében. Ezen okból kifolyólag különös figyelmet érdemel, hogy az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) milyen közgazdasági és jogi megközelítéseket alkalmaz a pénzügyi szektorban, amely a válság kirobbantója volt – többek között – a különböző, nagy kockázatot magukban rejtő új termékek piacra történő bevezetése által. A Bizottság és a tagállami versenyhatóságok dolga nem könnyű, több ezer pénzügyi instrumentum közül kell ugyanis kiválasztaniuk azok vizsgálatát, ahol a legnagyobb kockáza-

tokat jelentő vagy a versenyt legjobban korlátozó visszaélések valószínűsíthetők. Az ismeretelésre kerülő ügyek többségében az eljárás a válság kialakulása után indult, így jól tükrözi az uniós törekvéseket a krízis hatásainak csökkentésére mind a jogalkalmazás, mind a jogalkotás szintjén.

VERSENYKORLÁTOZÓ MEGÁLLAPODÁSOK

A Bizottság és a tagállami versenyhatóságok mindig is bizonyították kartellelles elkötelezettségüket, amelyet az eljárások száma és a kiszabott bírságok összege érzékeltet a legjobban (*Cartel Statistics*). A következőkben ismertetendő ügyek jól szemléltetik azt az álláspontot, hogy a verseny biztosítása – legyen szó bármely gazdasági szektorról – létfontosságú a gazdasági fejlődés és ezáltal a fogyasztói jólét biztosítása szempontjából.

Levelezési e-cím: horvath.botond@gvh.hu
szentlelek.szabolcs@gvh.hu

A bankközi referenciakamatok manipulációja

A bankközi referenciakamatokkal kapcsolatos vizsgálatok

A LIBOR¹ és az ahhoz kapcsolódó EURIBOR manipulációs botrány 2012 júniusában robbant ki, amikor a brit Barclays Bank egyezséget kötött a brit felügyeleti hatósággal, a Financial Services Authority-vel, elismervén a bankközi referenciakamatok manipulációját. A hatóságok eredetileg a LIBOR manipulációját kezdték el vizsgálni, azonban a vizsgálatok később kiterjedtek a többi bankközi referenciakamat manipulációjának vizsgálatára is. Lényegi különbség a pénzügyi szabályozó szervek és a Bizottság vizsgálata között, hogy a pénzügyi szabályozó szervek az egyes bankok magatartását, míg a Bizottság a több bank részvételével zajló kartelleket vizsgálta és szankcionálta (European Commission – MEMO/13/1090). A Bizottság a 2013 elején indított eljárásokban a pénzügyi szabályozó szervekkel ellentétben azt vizsgálta a bankközi referenciakamatok manipulációja kapcsán, hogy az érintett vállalkozások követtek-e el versenyjogi jogsértést, jelen esetben hogy volt-e bármiféle összejátszás a kamatderivatíva-piacon lévő versenytársak között, megsértve így az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 101. cikkét. A Bizottság az EIRD- (euróalapú kamatderivatíva) kartell-, illetve a YIRD- (japán yenalapú kamatderivatíva) kartellejárás során megállapította, hogy a bankok kereskedői egyeztették egymással tárgyalási és árazási stratégiáikat, egyes alkalmakkor szenzitív adatokat is megosztottak egymással, így illegális kartellben vettek részt, ami az EUMSZ 101. cikkének tilalmába ütközik. A banki kereskedők tevékenységéért a bankok mint vállalkozások felelőssége állapítható meg, mert az európai versenyjog szerint az alkalmazottak magatartásáért minden esetben a vállalkozás felel.

EIRD- és YIRD-kartell

A LIBOR-botrány néven elhíresült bankközi referenciakamatok manipulációja kapcsán a hatóságok két jogsértőnek vélt tevékenységet vizsgáltak. Az egyik, hogy a panelbankok hamis számot adtak közzé a LIBOR kiszámításakor azért, hogy erősítsék kereskedelmi pozíciójukat² vagy, hogy erősebb pénzügyi képet mutassanak magukról elhárítván így a média figyelmét a bankok pénzügyi állapotáról (Tween, D. M. – Murray, G., 2012). A másik vélelmezett jogsértést a banki kereskedők követték el, akik egymással összejátszva manipulálták a LIBOR-mutatót. Az amerikai hatóságok először csak az USD LIBOR-manipulációját vizsgálták, de ahogy a vizsgálatok haladtak, sorra derült ki, hogy több ország valutája is érintett, ezért *Douglas Tween* és *Grant Murray* (2012) cikke szerint a LIBOR-botrány egy úgynevezett „*cascading cartel*”. Jelenleg az Egyesült Államok mellett vizsgálódik vagy vizsgálódott többek között az Európai Unió, Svájc, Japán és Kanada is. Az ilyen globális kartellvizsgálat okai visszavezethetők a globalizációra, a szerteágazó multinacionális vállalkozások ismételt jogsértéseire, illetve az amerikai engedékenységi program részét képező „*Amnesty Plus*”³ programra is, amely arra ösztönzi az eljárás alá vontat, hogy más, eddig fel nem tárt kartellről szolgáltatson információt a mentesülésért cserébe, ami így újabb kartellügyek felderítését teszi lehetővé (Batchelor, B. – Pardo, C. – Funk, K. et al., 2013).

A Bizottság 2013. december 4-én jelentette be sajtóközleményében (kiemelendő, hogy a cikk írásakor a Bizottság határozatának szövege még nem került publikálásra), hogy rekordnak számító 1,71 milliárd euró bírságot szabott ki nyolc bankra a kamatderivatíva-piacokon való kartelltevékenységekben való részvételért (European Commission – IP/13/1208). Négy bank az euróban jegyzett kamatderivatíva-termékeket érintő kartellben (EIRD-kartell), míg hat bank a japán yena-

pú kamatderivatíva termékeket érintő kartellben (YIRD-kartell) vett részt.

Az EIRD-kartell 2005. szeptember és 2008 májusa között működött, amelynek célja az euróalapú kamatderivatívák árazási komponenseinek torzítása volt. A Bizottság szerint a bankok kereskedői előre megbeszélték egymás között az EURIBOR kiszámításához szükséges kamatszámokat, illetve megbeszélték a kereskedelmi és árazási stratégiáikat is. Az EIRD-kartell esetében a Barclays Bank az engedékenységi politikához (A Bizottsági közlemény a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről) folyamodott, amelynek értelmében a kartell feltárásért cserébe a bírság alóli teljes körű mentességben részesült. A Bizottság engedékenységi közleménye értelmében azon vállalkozások, amelyek önként szolgáltatnak egy kartellról információt és folyamatosan együttműködnek a hatósággal az eljárás során, azok teljes vagy részleges mentességet kaphatnak a bírság alól, amit egyébként a kartellben való részvétel miatt velük szemben kiszabnának. A Bizottság engedékenységi politikájának köszönhetően a kartellben részt vevő többi bank – RBS, Deutsche Bank, Société Générale – bírságcsökkentést kapott a Bizottsággal való együttműködésért, illetve a jogsértés elismeréséért a Bizottsággal való megállapodás keretében.

A YIRD-kartell kapcsán a Bizottság 7 kétoldalú jogsértést állapított meg, amelyek a 2007 és 2010 közötti időszakban, 1 és 10 hónap közötti időszakokra vonatkoztak. A banki kereskedők az EIRD-kartellhez hasonlóan ebben az esetben is megosztották egymással YPY LIBOR kiszámításához szükséges, bankok által megadott számokat, kereskedelmi pozícióikat és jövőbeni YPY LIBORra vonatkozó számaikat. Az UBS bank teljes mentességet kapott a bírság alól a Bizottságtól a kartell feltárásáért. A többi részt vevő bank – RBS, Deutsche Bank, Citigroup és a JPMorgan – a Bizott-

ság engedékenységi programja keretében az együttműködésért, illetve a jogsértés elismeréséért a Bizottsággal kötött megállapodás értelmében bírságcsökkentésben részesült.

Kiemelendő, hogy a gazdasági válság kirobanása óta a pénzügyi szektorban ez az első két kartellügyben hozott bizottsági döntés. A Bizottság a két kartellügyben hozott döntésével egyfajta iránymutatást adott arra nézve, hogy mi az a magatartás, amit a bankoknak el kell kerülniük a jövőben, ha meg akarnak felelni az európai versenyjogi szabályoknak (European Commission – IP/13/1208). *Joaquín Almunia* versenyjogi biztos a döntéssel egyidejűleg közölte: „Nemcsak az a sokkoló a LIBOR- és EURIBOR-botrányok kapcsán, hogy manipulálták a mutatókat, amivel jelenleg is küzdenek a pénzügyi szabályozó szervek világszerte, hanem maga az összejátszás is a bankok között, akiknek elvileg egymással kellene versenyezniük.” (European Commission – IP/13/1208).

Az EIRD- és YIRD-kartelleken kívül, a Bizottság jelenleg is vizsgálatokat folytat a svájcifrank-alapú kamatderivatíva-termékekkel kapcsolatban, illetve a pénzügyi szektor egyéb termékei körében is.

A magyar banki kartellügy

A Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) 2011. november 23-án versenyfelügyeleti eljárást indított több magyarországi bank⁴ ellen a következők vizsgálata tárgyában: az eljárás alá vont bankok „a) 2011. szeptember 22-e után egymással közel azonos időpontban jelentős mértékben megemelték lakossági jelzáloghitelek kamatát, illetve magasabb kamatú új terméket vezettek be, melynek valószínű magyarázata a bankok közötti megállapodás, miszerint a nevezett kereskedelmi bankok a devizahitelek végtörlesztése kapcsán magasabb kamatozású termékeket kínálnak, illetve korlátozzák alacsonyabb kamatozású termékeik elérhetőségét, va-

lamint b) e bankok is résztvevői voltak a »retail risk« reggeli elnevezésű rendezvényeknek, ahol valószínűleg sor került a résztvevők közötti információcserére a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztés kapcsán. Az információcsere tárgyát valószínűleg – de nem kizárólagosan – olyan információ is képezte, amely a résztvevők a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztéssel kapcsolatos jövőbeli magatartására, stratégiájára, várható viselkedésére, akcióira vonatkozott. A megosztott információ így valószínűleg alkalmas lehetett a piaci szereplők fix árfolyamú devizahitel végtörlesztéssel kapcsolatos piaci magatartásának befolyásolására. c) A GVH a fenti »Retail Risk reggelivel« összefüggő tevékenységeket a versenyfelügyeleti eljárásban vizsgált magatartások egyik elemének tekinti és akként vizsgálja 2011. augusztusától kezdődően, különösen a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztés szempontjából elérhető termékek körének korlátozása tekintetében” (A GVH Vj/74-873/2011. számú ügyiratszámom iktatott határozatának 12. pontja).

Az eljárás arra irányult, hogy feltárja: az érintett vállalkozások vajon felfedték-e egymás előtt az általuk a piacon a jövőben tanúsítandó magatartásukat, és hogy versenytársaikat ugyanezen magatartásra buzdították-e. Ha egy vállalkozás így tesz, „akkor ésszerűen feltételezheti, hogy versenytársai az általa közölt információknak megfelelő magatartást fognak tanúsítani, vagy legalábbis figyelembe fogják venni azokat a piacon követett magatartásuk meghatározásakor. Mindez azt eredményezi, hogy az érintett vállalkozások a verseny kockázatai helyébe a köztük lévő kooperációt lépnek.” (A Határozat 369. pontja)

A hitelintézeti törvény rendelkezéseit módosító végtörlesztési törvény (2011. évi CXXI. törvény) biztosította a fix árfolyamon történő végtörlesztés lehetőségét a jelzálogfedezettel biztosított devizahittel rendelkező ügyfelek részére, amikor kötelezte a hitelintézeteket a végtörlesztés forintösszegének meghatározásakor fix árfolyam alkalmazására. A jogsza-

bály így egy speciális piaci helyzetet hozott létre, amelynek értelmében a Magyarország területén lévő ingatlanra alapított jelzálogjog fedezetével nyújtott devizaalapú hitellel rendelkező ügyfeleknek a jogalkotó bizonyos korlátozott ideig lehetőséget biztosított devizahitelük kedvezményes árfolyamon, forintban való végtörlesztésére. A végtörlesztési törvény 2011. szeptember 29-ei hatálybalépése óta eltelt időszak tapasztalatai azonban az eljáró versenytanács álláspontja szerint „*azt mutatták, hogy a különböző pénzügyi intézmények egymástól eltérően, illetve bizonyos esetekben nem az eredeti jogalkotói szándék szerint alkalmazták a hitelesek segítő szabályokat*” (70. pont).

Az eljáró versenytanács álláspontja szerint az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek piaca tekinthető érintett termékpiacnak az ügyben, az érintett földrajzi piac Magyarország teljes területe (104. pont). Az eljárás alá vont vállalkozások releváns árbevétele a beszerzett dokumentumok alapján meghaladta az Európai Bizottság *Iránymutatás a kereskedelemre gyakorolt hatásnak a Szerződés 101. és 102. cikke szerinti fogalmáról* című közleménye szerinti forgalmi küszöböt és az érintett vállalkozások piaci súlya, piaci részesedése meghaladta az 5 százalékot, így az ügyben az érzékelhetőség feltétele teljesült, amely megalapozta az EUMSZ 101. cikkének alkalmazását is. Az eljárás alá vont bankok a hazai bankrendszer legnagyobb piaci szereplői, együttes piaci részesedésük meghaladja a 90 százalékot (626. pont).

A határozat szerint (119–133. pont) az eljárás alá vont vállalkozások 2011-ben úgynevezett „*retail risk*” reggeliken vettek részt, amelyekre a jelzálog-hitelezésben aktív bankok kockázatkezeléssel foglalkozó munkavállalói kerültek meghívásra. A *retail risk* reggelik kapcsán az eljáró versenytanács azt vizsgálta, hogy az érintett bankok vajon felfedték-e egymás előtt az általuk a piacon a jövőben tanúsítandó magatartásukat, és hogy versenytársaikat ugyanezen magatartásra buzdították-e.

A határozat értelmében a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható, hogy az eljárás alá vont bankok célja az érintett időszakban, 2011. szeptember 15-től 2012. január 30-ig, a „*retail risk*” reggelikhez köthetően a végtörlesztések visszafogása volt (386. pont). Az eljáró versenytanács álláspontja szerint „*a 2011. szeptember 15-ei »retail risk« reggelin résztvevő valamennyi eljárás alá vont vállalkozás megállapodott a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozásában, mint egységes, átfogó tervben, melyet a végtörlesztési időszak alatt 2012. január 30-ig következetesen érvényre kívántak juttatni*” (453. pont), míg „*a 2011. október 3-ai »retail risk« reggeli kifejezetten a 2011. szeptember 15-ei reggeli folytatásának tekinthető*” (456. pont). Mind a két „*retail risk*” reggeliről a védett tanú által tett nyilatkozat és az ügyfélnyilatkozaton kívül, írásos bizonyítékok (e-mailek, írásos feljegyzések, jegyzetek) kerültek a GVH birtokába az eljárás alá vontaknál tartott rajtaütések során (136–152. pont, 159–172. pont). Az eljáró versenytanács szerint a reggelin közölt stratégiára és az érdeklődő ügyfelekre vonatkozó információk, adatok nagy többsége üzleti titoknak minősül (473. pont).

A „*retail risk*” reggeliken kívül – az egyik eljárás alá vont banknál tartott helyszíni vizsgálat során beszerzett belső levelezések (174–176. pont) alapján – a bankok között kétoldalú egyeztetések is zajlottak, amelyek révén „*az egységes, komplex és folyamatos jogsértés többszintűvé vált*” (485. pont). Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a kétoldalú egyeztetések során megosztott stratégiai információk üzleti titoknak minősülnek (486., 493. pont). A határozat értelmében „*a bankok közötti kétoldalú egyeztetések az egységes, átfogó terv keretében történtek, hiszen a nevezett bankok kifejezetten olyan stratégiai jellegű információkat osztottak meg egymással, amelyek alkalmasak arra, hogy összehangolják a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén, a végtörlesztések korlátozására irányuló egyedi stratégiáikat*” (499. pont).

Az eljáró versenytanács megállapítja, hogy az eljárás alá vontak 2011. szeptember 15-ei „*retail risk*” reggelin „*a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése érdekében összehangolták a stratégiájukat, amely arra vonatkozott, hogy a hitelkiváltó termékek nyújtása terén nem bocsátkoznak egymással intenzív versenybe*” (504. pont). A számos irati bizonyíték alapján az eljáró versenytanács álláspontja szerint az eljárás alá vont bankok – egyes bankok kivételével – 2012. január 30-ig követték a 2011. szeptember 15-ei „*retail risk*” reggelin elfogadott, a végtörlesztés korlátozását célzó egységes átfogó tervet, azonban arra nem talált bizonyítékot az eljáró versenytanács, hogy megegyeztek volna a végtörlesztés korlátozásának módjában is (505–506. pont). Az eljárás alá vont bankok a hitel nyújtásának korlátozását

- kamatemelés,
- hitelkiváltó termék korlátozott nyújtása,
- a saját és az új ügyfelek közötti különbségtétel, valamint
- e három módszer kombinációja révén érték el (506. pont).

A határozat kimondja, hogy az eljárás alá vontak a végtörlesztések korlátozását célul tűző átfogó tervüket nem csupán eltervezték, de ténylegesen meg is valósították (513. pont).

A határozat értelmében „*az eljáró versenytanács a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítja, hogy az eljárás alá vontak a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése érdekében összehangolták a stratégiájukat. Ezen jogsértés kibocsátási korlátozásnak minősül, amelyet a versenyjogi gyakorlat kökemény kartellnek tekint*” (515. pont). Az eljárás alá vontak által megvalósított átfogó terv, amely egységes, folyamatos, komplex jogsértésben manifestálódott, a fogyasztók által élenken generált, eljárás alá vont bankok közötti versenyt korlátozta (519. pont). A jogsértés súlyosságát mutatja, hogy az eljárás alá vontak magatartásukkal

annak ellenére következetesen végrehajtották a jogszerűtlen, 2011. szeptember 15-ei „*retail risk*” reggelin elfogadott tervet, hogy a GVH 2011. november 23-án versenyfelügyeleti eljárást indított ellenük (520. pont).

Az eljáró versenytanács határozata szerint az eljárás alá vontak által elkövetett jogsértés a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: tpvt) 11. §-ának (2) bekezdése b) pontjának megsértésével a tpvt 11. §-ának (1) bekezdésében⁵ foglalt tilalomba ütközik, valamint az EUMSZ 101. cikkének (1) bekezdése b) pontjának megsértésével az EUMSZ 101. cikke (1) bekezdésében⁶ foglalt tilalomba ütközik, amely jogsértés miatt az eljáró versenytanács 9 488 200 000 forint összegű bírságot szabott ki az eljárás alá vont vállalkozásokkal szemben (601. pont).

CDS-piacok

Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) 2011-ben két vizsgálatot is indított olyan viszonylag új pénzügyi területen is, mint az úgynevezett hitelbiztosítási csereügyletek⁷ (a továbbiakban: CDS) piaca.

A Bizottság 2011. április 29-én vizsgálatot indított 16 bank⁸, valamint a Markit (Markit Group Limited) ellen, amely az egyik legnagyobb információs szolgáltató a CDS-piacokon. A Bizottság sajtóközleményében (European Commission – IP/11/509) kifejtette, hogy a fent említett bankok összejátszhattak, illetve visszaélhettek közös erőfőlényükkel a Markittal úgy, hogy csak és kizárólag az ő számára tették elérhetővé a legfrissebb kulcsfontosságú piaci adatokat, aminek következményeképpen más információs szolgáltatást nyújtó vállalkozások nem juthattak hozzá a szükséges adatokhoz. Ezen magatartásukkal feltételezhetően megsérthették az EUMSZ 101. és 102. cikkét.

A CDS-ek kereskedelme a vizsgált időszak (2006–2009) egy részében tőzsdén kívüli piacokon zajlott. Ezen időszak alatt a Deutsche Börse és a Chicago Mercantile Exchange (CME) megpróbált a befektetői igényekhez igazodva egy központi elszámolóházat és egy tőzsdét létrehozni kifejezetten az ilyen típusú derivatívák kereskedelmére, ami megghiúsult. Egy ilyen tevékenység végzéséhez ugyanis a Markit és az International Swaps and Derivatives Associations (ISDA, magyarul: Nemzetközi Swap- és Derivatív Piaci Szövetség) engedélyére volt szükség, amit – vélhetően a bankok utasítására – nem kaptak meg és így nem tudtak piacra lépni. (European Commission – SPEECH/13/593.) A CDS-ek tőzsdén keresztül történő kereskedelme növeli az átláthatóságot és hozzájárul a pénzügyi piac stabilitásához, hiszen az ügyletek folyamán az ellenérdekű fél által vállalt kockázat sokkal kiszámíthatóbb, mert a tranzakciók egy központi elszámolóházon keresztül zajlanak, ezáltal csökkenne a veszélye annak, hogy egy Lehman Brothers-höz hasonló méretű pénzügyi szolgáltató csődje destabilizálja az egész piacot világszerte, ugyanis a derivatívák tőzsdén kívüli kereskedelmének rendszere komoly kockázatokat rejt magában. A Bizottság kifejtette: az eljárás alá vont vállalkozások feltehetőleg szándékosan késleltették az ilyen pénzügyi termékek tőzsdei kereskedelmének bevezetését, mivel attól tartottak, hogy bevezetése esetén nyereségük jelentősen csökkenne. (European Commission – SPEECH/13/593.)

A folyamatban lévő eljárásról annyi tudható, hogy a Bizottság 2013. július 1-jén elküldte előzetes álláspontját 13 érintett banknak, valamint a Markitnak és az ISDA-nak.

A második vizsgálat a már említett 16 bankból 9-et és az ICE Clear Europe (Intercontinental Exchange Group, Inc.) elszámolóházat érinti. Az érintett bankok olyan megállapodásokat köthettek, amelyek alapján az ICE-t használták kizárólagos elszámolóházként, ki-

zárva ezáltal más elszámolóházakat, valamint korlátozhattak más kereskedelmi bankokat elszámolóház-választásukban. (Lebrun B. – Balthazar T., 2011)

Megjegyzendő, hogy a folyamatban lévő vizsgálatok nagyban hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a pénzügyi szektort érintő MiFID-irányelvnek (Az Európai Parlament és a Tanács 2004/39/EK-irányelve) tervezett módosítása szorítkozzon-e csupán az ágazat újraszabályozására vagy egészítsék ki azokat a versenyjogi szabályok, amelyek betartását szigorúbb ellenőrzések biztosítanák. (European Commission – SPEECH/13/593, illetve Lebrun B., Balthazar T., 2011) Egy biztos, a versenyszabályok fokozottabb érvényre juttatása és ezáltal a verseny növelése erősíti a stabilitást pénzügyi szektorban, ezért a Bizottság jelenleg azon az állásponton helyezkedik el, hogy a prudenciális szabályok erősítése a versenyszabályok alkalmazásának szigorúbb érvényre juttatásával együttesen megfelelőbb szabályozási környezetet hozna létre. (Lebrun B. – Balthazar T., 2011)

Bankközi jutalékok

A Bizottság a közelmúltban ismét vizsgálatainak fókuszába helyezte az úgynevezett bankkártya-használati díjak (*multilateral interchange-fees*, a továbbiakban: MIF, bankkártya-használati díj, illetve bankközi jutalék) rendszerét.

A bankközi jutalékok négyzereplős kártyarendszerének részletes ismertetésére jelen írás keretei között nincsen mód, így csupán a versenyjogilag releváns kérdésekre kívánjuk felhívni a figyelmet.

A bankközi jutalék egy díj, amelyet a bankkártya elfogadását biztosító hitelintézetek fizetnek a bankkártya-kibocsátó hitelintézetnek fizetési műveletek esetén. (Keszty-Harmath Z. – Kóczán G. – Kováts S. et al., 2011)

A Bizottság több ízben is vizsgálta a két nagy kártyatársaság, nevezetesen a Visa és a MasterCard bankkártya-használati díjrendszerét.

A Visa-val, illetve jogelődjével, az Ibancóval szemben kisebb megszakításokkal 1977-től 2002-ig folyt eljárás, amely során két döntés is született. A vizsgálat kiterjedt a Visa, a kártyakibocsátó és a kártyaelfogadó bankok kapcsolataira, illetve a kereskedők, valamint az elfogadó bankok közti viszonyokra, ezen belül is a bankkártya-használati díjakra. A kártyakibocsátó és az elfogadó bankok viszonyaival az úgynevezett Visa I döntés (Case No COMP/29.373 – Visa International, 2001/782/EC) foglalkozott. A Bizottság által 1999. május 6-án közölt kifogásközléseire (*statement of objections*) reagálva a Visa jelentősen módosított azon szabályzatain, amelyek – többek között – a határon átnyúló szolgáltatásaival kapcsolatosak. Az eszközölt módosításoknak köszönhetően a Bizottság úgy ítélte meg, hogy nem ütköznek az EK-szerződés 81. cikk (1) bekezdésébe [(ma EUMSZ 101. cikk (1). bekezdés)] a Visa által módosított szabályok a területi engedélyezésre, a diszkrimináció tilalomra, a határon átnyúló kibocsátásra, a határon átnyúló elfogadásra, a felárzás tilalmára, valamint a minden kártya elfogadására vonatkozóan. A Visa bankkártya-használati díjrendszerével kapcsolatban önálló döntés meghozatalára került sor, amelyet Visa II-nek is szokás nevezni. A Bizottság által közölt kiegészítő kifogásközlésben foglalt hatására a Visa vállalta, hogy módosítja MIF-struktúráját a következő négy fő szempont szerint. Egyrészt vállalta, hogy betéti kártyás tranzakcióinál fix díjat vezet be, így azok éves súlyozott átlag MIF-mértéke legalább 0,28 euróig csökken, [Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC (18) bekezdés] a tranzakciók értékéhez kapcsolódó díjak tekintetében pedig folyamatos csökkentést vállalt öt év alatt, amivel 2007-re az interchange

díjak éves súlyozott átlagát 0,7 százalékra kívánta csökkenteni. [Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC (19) bekezdés] Másodrészt a költségelemzés kapcsán a Visa vállalta, hogy költségtanulmány keretében fogja meghatározni a betéti kártyákra, valamint a hitel- és halasztott fizetésű betéti kártyákra vonatkozóan a tranzakciók feldolgozásához, a kamatmentes periódushoz, valamint a fizetési garanciához kapcsolódó költségeket, mely költségelemek összege felső határt fog képezni a MIF-mértékek meghatározása során. [Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC (21)–(24) bekezdés] A vállalás harmadik elemét a Visa azon vállalása jelentette, amely szerint ismertetni fogja a jövőben a kereskedőkkel a MIF-mértékeket, negyedrészt pedig külön MIF-ek kerülnek meghatározásra a postai, illetve telefonos rendelésekre vonatkozóan. [Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC (25)–(26) bekezdés] Ezen vállalások fényében született meg a Bizottság egyedi mentesítésben részesítő határozata, (Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC 1. cikk), amely a Visa regionális interchange díjstruktúrájára vonatkozott. Az EK-szerződés 81. cikkének (3) bekezdésében foglalt mentesülési feltételeknek megfelelt a Visa azon érvelése, amely szerint a MIF abból a célból került bevezetésre, hogy minél szélesebb körben elfogadják a Visa kártyákat és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatásokat. A módosított MIF-mértékek a Bizottság szerint hozzájárulnak a technológiai és gazdasági fejlődéshez, amelyből a fogyasztók (nevezetesen a kártyabirtokosok és a kereskedők) méltányosan részesedhetnek. [Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC (74) és (91) bekezdés] A nélkülözhetetlenség kapcsán a Bizottság megjegyezte, hogy a korábbi MIF-értékek, amelyeket a bankok minden objektív feltétel nélkül határozhattak meg, versenykorlátozó hatásúak voltak, az új MIF-értékek

megfelelő szempontrendszeren alapulnak és kellően transzparenssek, ezáltal kisebb versenykorlátozó hatással bírnak. [Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC (99) bekezdés] Az EK-szerződés 81. cikkének (3) bekezdése szerinti mentesülési feltétel kapcsán a Bizottság megállapította, hogy a MIF nem szünteti meg a versenyt az érintett kártyakibocsátók között tekintettel arra, hogy a továbbiakban is szabadon állapíthatják meg az ügyfeleknek felszámítandó díjakat. A kártyaelfogadók oldalán sem szűnik meg a verseny, mégpedig azért, mert a kereskedőknek felszámítandó díjak közül a MIF csupán egy költségelem (igaz ugyan, hogy *de facto* a kereskedői jutalék mértékének minimuma), a többi költségelem tekintetében pedig továbbra is versenghetnek egymással az elfogadó bankok. [Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC (106) bekezdés] A Bizottság ezen kívül megjegyezte, hogy az öt évre adott mentesítés elegendő az újonnan kialakított MIF-struktúra működésének vizsgálatára és kiértékelésére egy újbóli vizsgálat megindításának lehetősége mellett. [Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC (93) bekezdés]

A Bizottság 1992-ben kezdte el vizsgálni – többek között – a másik nagy kártyatársaság, a MasterCard határon átnyúló tranzakcióknál alkalmazott mögöttes bankkártya-használati díjait. A Bizottság 2007. december 19-i döntésében (COMP/34.579) megállapítást nyert, hogy az alkalmazott bankkártya-használati díjrendszer hatását tekintve korlátozza az elfogadó bankok közötti versenyt, mert valójában küszöbértékeket határoz meg a kereskedőkkel szemben felszámított szolgáltatási díjak tekintetében. (COMP/34.579. 1. cikk) Döntésében a Bizottság kifejtette, az a bankközi jutalékrendszer, amelyet a MasterCard alkalmaz, jogsértő és nem mentesülhet a tilalom alól, ugyanis a MasterCard nem bizonyította megfelelően azt, hogy a MIF üzemeltetéséből gaz-

dasági és technológiai előnyök származnának, továbbá, hogy a MIF-ből származó előnyökből minden fogyasztó méltányosan részesülne. (COMP/34.579. 701., 740., és 747. pontok) Nem találta megállapíthatónak azt sem a Bizottság, hogy a MIF és az abból következő versenykorlátozás nélkülözhetetlen lenne az állítólagos előnyök eléréséhez. (COMP/34.579. 751. pont) Megjegyezte ugyanakkor a Bizottság: elképzelhető egy olyan, versenyjogi szempontból megfelelő jutalékrendszer, amely az EK-szerződés 81. cikkének (3) bekezdésében [ma: EUMSZ 101. cikk (3) bekezdés] foglalt mentesítési feltételeknek is megfelel. (COMP/34.579. 679. pont) A Bizottság felhívta a MasterCardot, hogy azon bankközi jutalékokat, amelyek a vizsgálat tárgyát képezték, hat hónapon belül helyezze hatályon kívül, azaz törölje el a MIF-et, továbbá helyezze hatályon kívül az összes, MIF-re vonatkozó döntését, valamint tájékoztassák ezen cselekményekről a MasterCard-hálózathoz tartozó pénzügyi intézményeket. (COMP/34.579. 5. cikk) A Bizottság határozatának a MasterCard eleget tett, a döntés ellen azonban jogorvoslattal élt. Az ügy jelenleg az Európai Unió Bírósága (C 382/12. P. számú ügy) előtt van, amelyben *Paolo Mengozzi* főtanácsnok 2014. január 30-án tette meg indítványát. (Paolo Mengozzi főtanácsnok indítványa) A főtanácsnok indítványában kifejtette, annak ellenére, hogy a 2002-es Visa-döntéshez képest eltérő megközelítést alkalmazott a Bizottság, megállapításai helyesek, ezért a kereset elutasítását, valamint az eljárás költségeinek felperesek általi viselésére tett indítványt. (Paolo Mengozzi főtanácsnok indítványa, 50. és 168. pont)

Az egyedi mentesítési idő lejártát követően a Bizottság 2008. március 26-án eljárást indított a Visa ellen, (AT.39398 – Visa-MIF ügy) amely a határon átnyúló tranzakciók során alkalmazott MIF-ek mértékét, illetve az úgynevezett minden kártya elfogadását előíró szabályok⁹ betartását vizsgálja. (European

Commission – MEMO/08/170) A Visa kötelezettségvállalásában (Commitments CASE COMP/39.398) vállalta, hogy a régiók közötti, azonnali terhelésű betéti kártyákkal történő tranzakciók esetében a MIF mértékének éves átlagát 0,2 százalékban rögzíti, valamint megszünteti az úgynevezett blindinget¹⁰, továbbra is alkalmazza a minden kártya elfogadását előíró kötelezettséget, valamint egy sor olyan intézkedés bevezetése, amelyek a transzparenciát szolgálják. (Commitments CASE COMP/39.398) Ezen vállalásokat a Bizottság 2010. december 8-án elfogadta. A kötelezettségvállalás azonban nem érintette a fogyasztóihitel-kártyákat. Így az eljárás jelenleg a következők vizsgálatára terjed ki:

- a Visa által meghatározott, régió belüli, multilaterálisan egyeztetett bankközi jutalékokra (a továbbiakban: régió belüli MIF-ek), amelyek vagy közvetlenül a határokon átnyúló tranzakciókra vagy alapértelmezettként a belföldi tranzakciókra vonatkoznak,
- a Visa Europe által meghatározott ország-specifikus, hitelkártyára meghatározott MIF-ekre,
- a régiók közötti MIF-ek alapértelmezettként történő potenciális alkalmazására velük egyenértékű bankközi jutalékok hiányában, valamint azok közvetlen alkalmazása olyan tranzakciókra, amikor az EGT területén kívül kibocsátott kártyák használatára kerül sor az EGT területén belül található kereskedőknél, illetve
- a határokon átnyúló elfogadásokra vonatkozó, versenyt korlátozó szabályokra.

A Bizottság a piaci tesztre beérkezett válaszok elemzése után kíván határozatot hozni. (A Bizottság közleménye az AT.39398 – VISA–MIF-ügyben)

A Gazdasági Versenyhivatal 2008. január 31-én Vj-18/2008-as számon indított versenyfelügyeleti eljárást 23 kibocsátó bank, valamint a Visa és MasterCard ellen. A vizsgálat

kiterjedt az alkalmazott bankkártya-használati díjak mértékére, amelyet az eljárás alá vont kibocsátó bankok horizontális megállapodás keretében állapítottak meg. (Vj-18/2008. számú Versenytanácsi határozat) Az eljáró versenytanács határozatában megállapította, a MIF egy mesterségesen egységesített költségtényező, amely „az elfogadási szolgáltatás árának alsó korlátját képezte, így a bankközi jutaléokra vonatkozó megállapodás az elfogadói szolgáltatások piacán az elfogadó bankok közötti árverseny korlátozásához vezetett.” (Vj-18/2008. számú Versenytanácsi határozat 199. pont) A Versenytanács határozatában káros versenyhatásnak minősítette, hogy a megállapodás egységesen kezelte mindkét társaság kártyáit, egységesen kerültek rögzítésre a Visa és a MasterCard jutalékai, ezáltal torzítva a két nagy kártyarendszer közötti versenyt. Az eljáró versenytanács megállapította továbbá, hogy, „a magyar bankok, a kártyatársaságok által támogatva, a Bankkártya Fórum keretei között azaz a céllal állapodtak meg, hogy gátat szabjanak a kereskedői díjak túlzott csökkenésének.” (Vj-18/2008. számú Versenytanácsi határozat 198. pont) Ezen felül feltételezhető továbbá, hogy megállapodás hiányában ezen jutalékok mértékei másképp alakulhattak volna, mely hatással lett volna a kereskedői jutalékok mértékére is. (Vj-18/2008. számú Versenytanácsi határozat)

Megjegyzendő, hogy a versenyfelügyeleti eljárás tartama alatt a bankok felmondták mindkét kártyatársasággal kötött, MIF-re vonatkozó megállapodásaikat és kötelezettségvállalásokat terjesztettek a GVH elé. A megállapodás felmondása után a Visa a határon átnyúló tranzakciókra érvényes díjakat kezdte el alkalmazni (ahogy az olvasható a Visa–MIF-ügyben tett kötelezettségvállalásában is), a MasterCard pedig új díjakat vezetett be. (Vj-18/2008. számú Versenytanácsi határozat) A kötelezettségvállalással kapcsolatban az eljáró versenytanács úgy ítélte meg, „a vállalások

révén nem lehetett a múltbeli, a kartell természetéből fakadó túlárazásból adódó káros hatásokat felszámolni. Az eddigi gyakorlat szerint szintén nem lehetséges múltbeli, már megszűnt magatartás esetén kötelezettségvállalással megszüntetni az eljárást. Világossá vált az is, hogy a Magyarországon alkalmazandó bankközi jutalék sorsa közvetlenül nem a hitelintézetek, hanem a kártyatársaságok kezében van.” (Vj-18/2008. számú Versenytanácsi határozat 228. pont) Az eljárás alá vontak magatartása mind célját, mind hatását tekintve versenykorlátozó volt az eljáró versenytanács megítélése szerint, amely a Bizottsági által a MasterCard-ügyben alkalmazott megközelítést vette alapul. Az eljáró versenytanács összesen több mint 1,9 milliárd forint bírságot szabott ki azokra az eljárás alá vontakra, akik tevékenyen részt vettek a versenytorzító megállapodás létrejöttében. (Vj-18/2008. számú Versenytanácsi határozat)

A mentesüléssel kapcsolatban kiemelendő, hogy az eljárás alá vontaknak 2004. január 1-jéig lehetőségük lett volna egyedi mentesítést kérni, ezzel a lehetőséggel azonban nem éltek és a megállapodásuk mentesülését a versenyfelügyeleti eljárás alatt sem bizonyították. Külön érdekesség továbbá, hogy az eljárás alá vontak mentesülésük alátámasztására ugyanazon, megfelelően nem bizonyított érveket sorakoztatták fel, mint amelyekre a MasterCard a bizottsági eljárás során hivatkozott. (Vj-18/2008. számú Versenytanácsi határozat)

A Gazdasági Versenyhivatalnál jelenleg is folyik egy versenyfelügyeleti eljárás a MasterCarddal szemben Vj-46/2012. ügyszámmon, amelyben döntés 2014 második negyedévére várható. A GVH sajtóközleményében az áll, hogy a MasterCard „erőfölényes helyzetben lehet a magyarországi kártyapiacra, hiszen azon túl, hogy a piaci részesedése meghaladja a 75%-ot, egyetlen komolyabb versenytársa van, a Visa, amely azonban az Európai Bizottság által korábban lefolytatott versenyfelügyeleti eljárás eredményeként árazási korláttal szembesül

a betéti kártyák tekintetében. A MasterCard-ot ugyanakkor nem köti ilyen árazási korlát, és felmerült annak a gyanúja, hogy a MasterCard által alkalmazott árak (bankközi jutalékok) a versenytárs kiszorítására lehetnek alkalmasak.” (GVH sajtóközlemény 2012.) A GVH eljárása annak feltárására irányul, hogy visszaélt-e az eljárás alá vont erőfölényével a vizsgálattal érintett időszakban.

A bankkártya-használati díjak mértékének szabályozása felvetődött a jogalkotás szintjén mind az európai, mind pedig a magyar versenyhatóságok eljárásai nyomán. A 2009. évi CL. törvény úgy módosította a pénzforgalmi törvényt, hogy felső korlátot vezetett be a bankközi jutalék, illetve a kereskedők által fizetendő díjak mértékének tekintetében. Ezt a szabály azonban hatályon kívül helyezték 2011. január 1-jével, így jelenleg nincsen szabályozás erre vonatkozóan. (Keszty-Harmath Z. – Kóczán G. – Kováts S. et al., 2011.) A GVH üdvözölte a bankközi jutalék mértékét szabályozni igyekvő jogalkotói törekvéseket. A GVH álláspontja szerint megfelelő megoldás lenne, ha időről időre mód nyílna a szabályozás hatásainak áttekintésére, illetve amennyiben a piac dinamikája megkövetelné, akkor a szükséges mértékben korrigálni kellene a bankközi jutalékok mértékét, figyelembe véve a hosszú távú fogyasztói jólét szempontjait. (GVH Sajtóközlemény, 2009)

Európai uniós szinten a Bizottság elkészített egy javaslatot, amely 0,2 százalékban maximálná a fogyasztói betéti típusú kártyák után a határon átnyúló tranzakciók esetében felszámítandó díjat, míg a hitelkártyáknál ez a mérték 0,3 százalék lenne. [2013/0265 (COD)] Elfogadásától függően az irányelv legkorábban 2015-ben léphetne hatályba és a tagállamoknak két évük lenne arra, hogy nemzeti jogukba is implementálják a szabályozást. (Electronic Money Association)

Mindezek tükrében látható, hogy mind uniós, mind tagállami szinten a versenyható-

ságok szigorúan és következetesen felléptek és fellépnek a versenykorlátozó megállapodásokkal szemben.

ERŐFÖLÉNNYEL VALÓ VISSZAÉLÉS A PÉNZÜGYI ADATSZOLGÁLTATÁSOK PIACÁN

A pénzügyi piacok hatékony működéséhez szükség van az információhoz való hozzáférésre és egyben arra, hogy a pénzügyi eszközökről megbízható, naprakész piaci adatok álljanak rendelkezésre. A pénzügyi adatszolgáltatások piacán a világ legnagyobb pénzintézetei és pénzügyi adatszolgáltatói igen jelentős piaci erővel bírnak, ezekre a piacokra nagyfokú koncentráció jellemző, ami versenyjogi aggályokat vethet fel (Report on Competition Policy, 2011). A pénzügyi piacokon a pénzügyi adatszolgáltatással kapcsolatban az utóbbi időben két, jelentős erőfölénnyel kapcsolatos ügy merült fel. A két ügyben a Bizottság azt vizsgálta, hogy a különböző piacokon domináns vállalkozások visszaéltek-e erőfölényes helyzetükkel.

A Standard and Poor's-ügy

A Bizottság panasz bejelentéseket követően 2009-ben indított eljárást a Standard and Poor's (a továbbiakban: S&P) vállalkozással szemben pénzügyi adatokhoz való hozzáférés kapcsán, mert azt feltételezte, hogy a vállalkozás visszaélve piaci erőfölényével, az egyesült államokbeli értékpapír-azonosítók piacán túlzó árazást alkalmazott Európában az értékpapír-azonosítók nyújtása során (European Commission – MEMO/09/6). A Bizottság határozatában (Case COMP/39.592 – Standard & Poor's) kifejtette, hogy a Bizottság kifogásközlése szerint az S&P megsértette

- az EUMSZ 102. cikkének a) pontját (tisztegtelen beszerzési vagy eladási árak, illetve egyéb tisztességtelen üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett kikötése), illetve
- az EGT-megállapodás 54. cikkét, amikor túl magas díjakat szabott az egyesült államokbeli nemzetközi értékpapír-azonosító szám forgalmazásáért (Case COMP/39.592 – 2. pont).

Az S&P erőfölénnyel rendelkezik az értékpapír-azonosítók kiadásának és forgalmazásának piacán, mert monopolhelyzetben van az ISIN kibocsátása kapcsán (Case COMP/39.592 – 24–25. pont). Az ISO költségmegtérülési elv (az ISO-rendszert a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet fejlesztette ki, amely egy teljesen egyedi, szabványosított és nemzetközileg ismert és elismert értékpapír-azonosító rendszer – Case COMP/39.592 – 15–16. pont) értelmében a nemzeti kódkiadó szervezetek – mint az S&P – kizárólag akkora díjat számíthatnak fel az ISIN értékpapír-azonosító forgalmazásáért, ami feltétlenül szükséges a költségek fedezésére, és azt is csak akkor, ha az ISIN-t közvetlenül ők biztosítják a felhasználóknak (Case COMP/39.592 – 29. pont). Az elv értelmében, ha nem ők biztosítják közvetlenül az értékpapír-azonosítót, akkor semmilyen díjat nem számíthatnak fel a felhasználókkal szemben. A Bizottság a határozatában kifejtette, hogy S&P azzal, hogy a közvetlen felhasználóknak méltánytalanul magas díjat számolt fel, míg azzal, hogy a közvetett felhasználóktól is engedélyezési díjat kért, nem felelt meg az említett elvnek (Case COMP/39.592 – 31. és 37. pont).

Az S&P a Bizottság versennyel kapcsolatos aggályait eloszlatandó, kötelezettségvállalásokat tett, amelyek közül a 2011. szeptember 13-án benyújtott, módosított kötelezettségvállalásokat fogadta el a Bizottság 2011 novemberében, amelyeket határozatában 5 évre kötelezővé tett az S&P számára. A Bizottság az 1/2003/EK-rendelet 9. cikke értelmében elfogadhat kötelezettségvállalásokat olyan vállal-

kozásoktól, amelyekkel szemben versenyjogi jogsértés gyanúja áll fenn, feltéve, hogy a kötelezettségvállalások megfelelnek a Bizottság által számukra az előzetes értékelésben kifejezett elvárásoknak. Az ilyen határozatok egy meghatározott időre fogadhatók el és kimondják, hogy a Bizottság részéről semmiféle további intézkedés nem indokolható. A kötelezettségvállalás értelmében S&P vállalta, hogy

- eltörli az EGT területén a közvetett felhasználókkal szembeni, az egyesült államokbeli ISIN használatáért felszámított díjakat (Case COMP/39.592 – 45. pont);
- az olyan közvetlen felhasználók és adatszolgáltatók, amelyek az egyesült államokbeli ISIN-t az S&P-től szerzik be, azok számára azt a többi hozzáadott értéket képviselő információtól elkülönítve, kizárólag egymagában forgalmazza és naponta továbbítja (Case COMP/39.592 – 46. pont);
- az EGT területén az S&P-vel az egyesült államokbeli ISIN felhasználására és/vagy terjesztésére vonatkozóan szerződéses kapcsolatban álló közvetlen és közvetett felhasználóknak, információs szolgáltatóknak joguk van a szerződést idő előtt felmondani (Case COMP/39.592 – 47. pont).

Almunia versenyjogi biztos véleménye szerint az S&P túlzó árazási gyakorlatának, az indokolatlanul magas, illetve indokolatlan díjak eltörlésével a bankok és egyéb pénzügyi szolgáltatók költségei jelentősen csökkentek, ami hozzájárul az európai pénzpiacok hatékony működésének növeléséhez (European Commission – IP 11/1354).

Thomson Reuters-ügy

A Bizottság 2009-ben indított eljárást a Thomson Reuters ellen gazdasági erőfölénnyel való visszaélés gyanúja miatt a valós idejű piaci adatszolgáltatás és a RIC (a RIC-kódok

a Thomson Reuters által kifejlesztett olyan rövid alfanumerikus kódok, amelyekkel értékpapírok és azok kereskedési helyei azonosíthatók) használatával kapcsolatosan elfogadott szabályok kapcsán (European Commission – IP/09/1692). A Bizottság aggodalmát fejezte ki, hogy a Thomson Reuters versenyjogi jog sértést követett el, mert meggátolta a fogyasztókat, illetve a versenytársakat, hogy RIC-kódok segítségével kérdezzenek le adatokat más szolgáltatók által kínált, összesített valós idejű adatszolgáltatásból. Az aggodalmak között szerepelt, hogy a Thomson Reuters nem teszi lehetővé harmadik felek számára, hogy a RIC-kódok beépítésével hozzanak létre és tartsanak fenn olyan hozzárendelési táblákat, amelyek biztosíthatnák, hogy a Thomson Reuters ügyfeleinek rendszerei a más szolgáltatók által nyújtott összesített valós idejű adatszolgáltatással interoperábilisak legyenek [Case COMP/39.654 – Reuters Instrument Codes (RICs) – 3. pont]. A Bizottság arra az előzetes álláspontra jutott, hogy a Thomson Reuters jelentős korlátokat teremt gyakorlatával a RIC-kódokat alkalmazó, de váltani kívánó adatszolgáltatók vonatkozásában. Ennek következtében felelőssége megállapítható a fogyasztóknak okozott kárért, illetve a verseny kizárásáért a valós idejű piaci adatszolgáltatások piacán [Case COMP/39.654 – Reuters Instrument Codes (RICs) – 43. pontja]. A Bizottság megállapítása szerint a Thomson Reuters világszinten erőfölényes helyzetben van a valós idejű piaci adatszolgáltatás piacán [Case COMP/39.654 – Reuters Instrument Codes (RICs) – 33. pont]. Az erőfölény önmagában nem versenyellenes, azonban ha egy vállalkozás erőfölényes pozícióját arra használja fel, hogy csökkentse vagy megszüntesse a versenyt a piacon – ahogy ezt a Bizottság feltevése szerint a Thomson Reuters tette – akkor úgy kell tekinteni, hogy a vállalkozás visszaélt erőfölényes helyzetével, az EUMSz 102. cikkébe ütköző versenyjogi jogsértésnek minősül.

A Thomson Reuters – annak ellenére, hogy nem értett egyet a Bizottság véleményével – 2012. november 7-én benyújtotta a többször módosított kötelezettségvállalásait a Bizottságnak. Ennek értelmében licenc (ERL) adását helyezte kilátásba azon ügyfelek számára, akik az ERL igénylésekor előfizetői a Thomson Reuters összesített valós idejű piaci adatszolgáltatásának [Case COMP/39.654 – Reuters Instrument Codes (RICs) – 49. pont]. Ezen licenc a Thomson Reuters összesített valós idejű adatszolgáltatása keretében engedélyezett összes alkalmazást magában foglalja. Az ERL lehetővé teszi az ügyfelek számára, hogy a RIC-kódok jelrendszerének felhasználására vonatkozóan további jogokra szerezzenek licencet és így lehetővé váljon számukra az összesített valós idejű adatszolgáltatás tekintetében a szolgáltatóváltás [Case COMP/39.654 – Reuters Instrument Codes (RICs) – 50. pont]. Ezen felül a Thomson Reuters vállalta, hogy ERL licencvevői számára rendszeresen és időben aktualizálja az érintett RIC-kódokat [Case COMP/39.654 – Reuters Instrument Codes (RICs) – 51. pont]. Az ügyfelek az ERL-t világszerte használhatják. A Bizottság a határozatában elfogadta a Thomson Reuters által benyújtott kötelezettségvállalást [Case COMP/39.654 – Reuters Instrument Codes (RICs) – 98. pont].

A Bizottság döntésének versenyjogi jelentősége sokrétű. *Mairi McMartin* tanulmánya (2014) szerint a döntés megerősíti azt, hogy a Bizottság eltökélt szándéka a pénzügyi szolgáltatások piacán való versenyjogi jogérvényesítés, amit megerősít a 2013. december 4-i LIBOR/EURIBOR-döntés is. Kiemelendő továbbá, hogy a Bizottság a döntésével egy olyan piacot tett versengő piaccá, ahol eddig a Thomson Reuters monopolhelyzete miatt nem volt verseny. A döntés egyben hozzájárult a fogyasztóknak a valós idejű piaci adatokhoz való nagyobb és jobban átlátható

hozzáférésehez, ami kulcsfontossággal bír a befektetések meghozatala során, hozzájárulván a pénzpiacok hatékonyabb és átláthatóbb működéséhez.

FÚZIÓK

Deutsche Börse/NYSE

A NYSE Euronext (a továbbiakban: NYSE) és a Deutsche Börse (a továbbiakban: DB) 2011. június 29-én kérte a Bizottságtól, hogy engedélyezze a két vállalat fúzióját, amely vállalkozások a tőzsdén bonyolított pénzügyi derivatívák piacán jelentős piaci szereplőnek minősülnek. A NYSE és a DB fúziója esetén a világ legnagyobb tőzsdéje jött volna létre. [C(2012) 440 final] 2011. augusztus 4-én a Bizottság bejelentette, hogy II. fázisú eljárású (úgynevezett in-depth) nyilvánítja a kérelmezett fúziót. II. fázisúvá olyan esetekben nyilvánítanak egy kérelmezett összefonódást, amikor az adott versenyhatóságnak alaposabban, átfogóbban kell megvizsgálnia az adott ágazatot, iparágat, hogy milyen hatásai lennének a fúzióknak az adott piac(ok)on. A II. fázisú vizsgálat során több mint 150 kérdőívet küldtek ki az iparág szereplőinek. [C(2012) 440 final] A Bizottság döntésében megállapította, hogy a tranzakció engedélyezése esetén kvázi-monopolhelyzet alakulna (több mint 90 százalék) ki ezen derivatívák és elszámolások világméretű piacán. A magas belépési korlátok miatt gyakorlatilag lehetetlen lenne egy szereplőnek belépnie a piacra, amely érdemben tudna versenyezni a fúzió után létrejött vállalatóriával, ezáltal világszinten szűnne meg a verseny, ami az európai gazdaságot is negatívan érintené. (European Commission – IP/12/94) A NYSE és a DB vállalásaikban – többek között – azzal érveltek, hogy a fogyasztóknak alacsonyabb összeget kellene fizetniük azért, hogy befekte-

téseiket biztosítsák. Vállalásaikban ezen felül felajánlották, hogy hozzáférést biztosítanak a fúzió után létrejövő vállalkozás elszámolási szolgáltatásaihoz bizonyos szerződések esetében. A Bizottság úgy ítélte meg, hogy az esetlegesen keletkező előnyök nem ellensúlyozzák azt a hátrányt, amit a fogyasztóknak okozna az összeolvadás. A 139/2004/EK Fúziós rendelet (Fúziós rendelet) 2. cikkének (3) bekezdése alapján, amely kimondja: azt az összefonódást, amely különösen létrehozása vagy megerősítése következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt jelentősen akadályozná, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani, C(2012) 440. számú döntésében megtagadta a kérelmezett összefonódás engedélyezését 2012. február 1-jén. A Deutsche Börse a döntést a Törvényszéken megtámadta, az ügy jelenleg folyamatban van T-175/12. számon. (Törvényszék)

ÖSSZEFOGLALÁS

A Bizottság az EIRD- és YIRD-kartellekkel kapcsolatban hozott döntésével meghozta az első bizottsági döntéseket a pénzpiacokon a 2008-as gazdasági válság kirobbanása óta. A döntések tekinthetők egyfajta iránymutatásnak a bankok számára a jövőre tekintettel, de egyben iránymutatásként fognak szolgálni a már folyamatban lévő eljárások kapcsán is, tehát mindenképp kiemelkedő jelentőséggel bír a két döntés. A kiszabott rekordbírsággal a Bizottság megerősítette az eddig is hangoztatott álláspontját, miszerint a kartellekkel szemben a lehető leghigoróbban lép fel, ami feltehetőleg a jövőben meghozott döntésekben is tükröződni fog. Kiemelendő, hogy a bankközi referenciakamatok manipulálásával kapcsolatos vizsgálatok mellett elindult a bankközi referenciakamatok kiszámításának újraszabályozása is, mert a hatóságok arra ju-

tottak, hogy a bankközi referenciakamatok kiszámításának módszerét nem lehet felváltani más rendszerrel, hanem a módszert kell körültekintőbben szabályozni.

A magyar banki kartellügyben a Gazdasági Versenyhivatal megállapította, hogy az egyébként egymással versenyhelyzetben lévő bankok összehangolták magatartásukat, így versenyellenes magatartást tanúsítva illegális kartelltevékenységet folytattak a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása céljából. A Gazdasági Versenyhivatal ezért rekordösszegű bírsággal sújtotta az eljárás alá vont bankokat.

Látható, hogy a hitelbiztosítási cseügyletek tőzsdén kívüli kereskedelme komoly gazdasági kockázatokat rejt magában, ezért is került a szabályozási törekvések középpontjába európai uniós szinten is. A MiFID-irányelv tervezett módosítása kapcsán felmerült kérdésekkel kapcsolatban megállapítható, hogy a versenyszabályok fokozottabb érvényre juttatása és ez által a verseny növelése erősíti a stabilitást a pénzügyi szektorban, ezért a Bizottság jelenleg azon az állásponton helyezkedik el, hogy a prudenciális szabályok erősítése a versenyszabályok alkalmazásának szigorúbb érvényre juttatásával együttesen megfelelőbb szabályozási környezetet hozna létre – többek között – a CDS-ek piacán is.

A bankközi jutalékokkal kapcsolatban kiemelendő, hogy a Bizottság egyedi mentesítésben részesítette a Visa-t 2002-ben, míg a 2007-ben hozott döntésében a MasterCarddal szemben más megközelítést alkalmazott, amely alapján nem tudta az eljárás alá vont vállalkozás bizonyítani, hogy a versenykorlátozó magatartása mind a négy mentesítési feltételnek maradéktalanul megfelelne. A Gazdasági Versenyhivatal – igazodva a legfrissebb bizottsági megközelítéshez – versenyfelügyeleti eljárása során a MasterCard-ügyben használt megközelítést alkalmazta. Uniós szinten elkészült egy javaslat, amely a 0,2 százalékban maximálná a fogyasztói betéti típusú kártyák után a határon

átnyúló tranzakciónál felszámítandó díjat, míg a hitelkártyáknál ez a mérték 0,3 százalék lenne. Az irányelv legkorábban 2015-ben léphetne hatályba és a tagállamoknak két év állna rendelkezésre, hogy átültessék a szabályokat nemzeti jogukba.

A Bizottság a pénzügyi adatszolgáltatás piacán felmerült két ügyben az 1/2003/EK-rendelet 9. cikke szerinti, a vállalkozások által tett kötelezettségvállalások kötelezővé tételével oszlatta el a felmerült versenyjogi aggályokat, szemben a bankközi referenciakamatok manipulációja során alkalmazott bírsággal. Ez is bizonyítja, hogy nem minden antitröszt döntés zárul bírsággal, ami különösen igaz az olyan gyorsan változó piacokra, mint a pénzügyi adatszolgáltatás piaca. A Bizottság a szigorú, többször módosított kötelezettségvállalásokkal megmutatta, hogy eltökélt szándéka a pénzügyi szolgáltatások piacán való versenyjogi szabályok kikényszerítése, lehetővé téve így a fogyasztóknak a piaci adatokhoz való pontosabb és átláthatóbb hozzáférést, amiben a hitelminősítőknek, illetve egyéb pénzügyi adatszolgáltatóknak kulcsfontosságú szerepük van.

A közelmúltbeli legjelentősebb pénzpiacokkal kapcsolatos fúziós ügy a NYSE és a DB tervezett fúziója volt. A II. fázisúvá nyilvánított vizsgálat során megállapítást nyert, hogy a tőzsdén bonyolított pénzügyi derivatívák világméretű piacán több mint 90 százalékos piaci részesedése lenne az így létrejövő entitásnak, ezért a Bizottság megtiltotta a kérelmezett összefonódást a Fúziós rendelet 2. cikkének (3) bekezdése alapján, annak ellenére is, hogy a felek számos vállalat tettek volna az engedélyezés érdekében. A Bizottság úgy ítélte meg, hogy az esetlegesen keletkező előnyök nem ellensúlyozzák azt a hátrányt, amit a fogyasztóknak okozna az összefonódás. Kiemelendő, hogy a Bizottság jelen ügyben a pénzügyi derivatívák világméretű piacát tekintette érintett piacnak, ami kellően érzékelteti azt a

tényt, hogy mennyire körültekintően jár el az uniós versenyhatóság versenyfelügyeleti eljárási során.

Mindezek tükrében látható, hogy mind európai, mind pedig hazai szinten is a ver-

senyhatóságok részéről komoly erőfeszítések érzékelhetők a globális pénzügyi válság által okozott károk mérséklésére, ezáltal is elősegítve a fogyasztók védelmét és az egyes szektorok átlátható és hatékony működését.

JEGYZETEK

- ¹ London Interbank Offered Rate = Londoni bankközi, referencia jellegű kínálati kamatláb.
- ² Ha egy panelbank úgy véli, hogy magas hitelre kapna rövid lejáratú bankközi kölcsönt a többi banktól, azzal azt jelzi, hogy likviditási problémái vannak, míg ha alacsony számot mond, akkor ezzel azt fejezi ki, hogy magát pénzügyileg erősnek, stabilnak véli.
- ³ Az Amnesty Plus program keretében az ügyészek az Egyesült Államokban büntetéstől való eltekintést vagy csökkentést ajánlhatnak és adhatnak annak, aki egy kartellvizsgálat során a hatóságnak értékes információt szolgáltat egy eddig fel nem fedezett antitruszt jogsértés vagy egy másik kartellel kapcsolatban. Lásd bővebben: CriminalEnforcement Of AntitrustLaws: The U.S. Model. Online: <http://www.justice.gov/atr/public/speeches/218336.pdf>
- ⁴ Az OTP, az Erste, az MKB, a Raiffeisen, a CIB, az Unicredit, a Budapest Bank, a Citibank, az FHB, a K&H, a Magyar Cetelem, a Takarékbank és az UCB ellen.
- ⁵ „Tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, [...] amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki.”
- ⁶ „A belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása [...]”
- ⁷ „A hitelbiztosítási csereügyletek [...] lényege, hogy a kiíró egy meghatározott rendszeres díj ellenében biztosítást nyújt valamilyen hitelviszonyt megtestesítő értékpapír kibocsátójának csődje ellen. A CDS vásárlója által fizetett díjat nevezzük CDS-felárnak. Mivel a CDS-felárak alakulása a biztosított termék kibocsátójának (vállalatok, államok) csődvalószínűségét követi, így a felár az elmúlt években a kockázati megítélés egyik legfontosabb indikátorává lépett elő.” (Horváth D. – Kuti Zs. – Ligeti I., 2013)
- ⁸ JP Morgan, Bank of America Merrill Lynch, Barclays, BNP Paribas, Citigroup, Commerzbank, Crédit Suisse First Boston, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, Morgan Stanley, Royal Bank of Scotland, UBS, Wells Fargo Bank/Wachovia, Crédit Agricole and Société Générale
- ⁹ Minden kártya elfogadását előíró szabály/Honour-all-cards rule: „A minden kártya elfogadását előíró szabály értelmében a kereskedő köteles egy adott kártyatársaság által kibocsátott valamennyi típusú kártyát elfogadni.” (Keszy-Harmath Z. – Kóczán G. – Kováts S. et al., 2011, 10. oldal)
- ¹⁰ A blending a kártyaelfogadó bankok által alkalmazott módszer, amely szerint a szerződésekben, amelyeket a kereskedőkkel kötnek, nem tesznek különbséget az egyes kártyatársaságok kártyái között a kereskedői jutalék tekintetében. Ilyenkor azonos mértékű kereskedői jutalék kerül felszámításra függetlenül attól, hogy milyen kártyát használtak a fizetéshez. (Keszy-Harmath Z. – Kóczán G. – Kováts S. et al., 2011.)

IRODALOM

BATCHELOR, B. – PARDO, C. – FUNK, K. – ET AL. (2013): Hot Topics in Antitrust Compliance and Enforcement – How to address them in your compliance program. Online: http://www.bakermckenzie.com/files/webinars/WBAntitrustComplianceEnforcementJun13/Compliance_0618-0619_Final.pdf

HORVÁTH D. – KUTI Zs. – LIGETI I. (2013): Megbízható kockázati mutató maradt-e a CDS-felár? Az európai fedezetlen CDS-szabályozás hatása a régiós országok piaci folyamataira. *MNB Szemle*. 2013. május, 31-42. oldal Online: http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_mnbszemle/mnbhu_msz_201305/horvath-kuti-ligeti.pdf

KESZY-HARMATH Z.-NÉ – KÓCZÁN G. – KOVÁTS S. – MARTINOVIC B. – TAKÁCS K. (2011): A bankközi jutalék szerepe a kártyás fizetési rendszerekben. *MNB Tanulmányok*. 96. Online: http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_mnbtanulmanyok/MT96.pdf

LEBRUN, B. – BALTHAZAR, T. (2011): The European Commission's CDS Investigations: How to Balance Stability and Competition in the Financial Sector? *CPI Antitrust Chronicle*, July 2011 (2). Online: <https://www.competitionpolicyinternational.com/file/view/6524>

McMARTIN, M. (2014): Thomson Reuters: Article 9 commitments to interoperate with news and financial datafeeds, *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol. 5, No. 2., pp. 82–84. Online: <http://jeclap.oxfordjournals.org/content/5/2/82.full.pdf+html?sid=1ae3a8f7-ad27-4ee1-b04a-419a604b-fc63>

PAOLO MENGOZZI főtanácsnok indítványa. Online: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?ext=&docid=147066&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=823922>

TWEEN, D. M. – MURRAY, G. (2012): Lesson for Multinational Companies from the LIBOR Investigations: Observations from an Antitrust Perspective, *CPI – Antitrust Chronicle*, (2). Online: <https://www.competitionpolicyinternational.com/file/view/6775>

2013/0265 (COD) Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on interchange fees for card-based payment transactions. Online: http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/framework/130724_proposal-regulation-mifs_en.pdf

A Bizottsági közlemény a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről [2006] HL C 298/11., 2006. 12. 08.

A Bizottság közleménye az AT.39398 – VISA–MIF-ügyben. Online: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:168:0022:01:HU:HTML>

A Tanács 1/2003/EK-rendelete a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról [2003] HL L 1/1., 2003.1.4.

Az Európai Bizottság Közleménye – Iránymutatás a kereskedelemre gyakorolt hatásnak a Szerződés 81. és 82. cikke szerinti fogalmáról (2004/C 101/07) [HL C101., 2004.4.27. 81. o.].

Az Európai Parlament és a Tanács 1060/2009/EK-rendelete a hitelminősítő intézetekről [2009] HL L 302/1., 2009. 11. 17.

Az Európai Parlament és a Tanács 2004/39/EK-irányelve: Az Európai Parlament és a Tanács 2004/39/EK-irányelve (2004. április 21.) a pénzügyi eszközök piacairól, a 85/611/EGK és a 93/6/EGK tanácsi irányelv és a 2000/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 93/22/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 145., 2004. 4. 30.

C(2012) 440 final. Online: http://www.mlex.com/EU/Attachments/2012-10-19_A5W2QA8R3M4L-5GD2/m6166_20120201_20610_2711467_EN.pdf

Cartel Statistics. Online: <http://ec.europa.eu/competition/cartels/statistics/statistics.pdf>

Case COMP/39.592 – Standard & Poor's. Online: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39592/39592_2152_5.pdf

Case COMP/39.654 – Reuters Instrument Codes (RICs). Online: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39654/39654_2861_16.pdf

Case No COMP/29.373 – Visa International, 2001/782/EC. Online: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001D0782:EN:HTML>

Case No COMP 29.373 – Visa International, 2002/914/EC. Online: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0914:EN:HTML>

Commitments CASE COMP/39.398. Online: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39398/39398_6186_3.pdf

COMP/34.579. Online: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/34579/34579_1889_2.pdf

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Report on Competition Policy 2011. Online: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0253:FIN:EN:PDF> Electronic Money Association. Online: <http://www.e-ma.org/blog/psdandmif2013>

EUMSz. – Európai Unió működéséről szóló szerződés, HL C 83., 2010.3.30., 49.

European Commission – IP/09/1692. Online: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-1692_en.htm?locale=en

European Commission – IP 11/1354. Online: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1354_en.htm?locale=en

European Commission – IP/11/509. Online: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-509_en.htm

European Commission – IP/12/94. Online: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-94_en.htm

European Commission – IP/13/1208. Online: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1208_en.htm

European Commission – MEMO/08/170. Online: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-08-170_en.htm?locale=en

European Commission – MEMO/09/6. Online: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-09-6_en.htm?locale=en

European Commission – MEMO/13/1090. Online: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1090_en.htm

European Commission – SPEECH/13/593. Online: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-593_en.htm?locale=en

Fúziós rendelet: A Tanács 139/2004/EK Rendelete (2004. január 20.) a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről, HL L 24., 2004.1.29., 1–22. oldal

GVH Sajtóközlemény 2009. Online: http://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2009-es_sajtokozlomenyek/6238_hu_korultekintoen_szabalyozna_a_bankkozi_jutalekot_a_gvh.html

GVH sajtóközlemény 2012. Online: <http://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2012->

es_sajtokozlemenyek/7752_hu_versenyhivatali_eljaras_indult_a_mastercard_europe_sprl-lel_szemben.html?query=MasterCard

IntercontinentalExchange Group, Inc. Online: <https://www.theice.com/about.jhtml>

Markit Group Limited. Online: <http://www.markit.com/Company/About-Markit>

Vj-18/2008. számú Versenytanácsi határozat. Online: http://www.gvh.hu//data/cms992218/Vj018-2008_m.pdf

Törvényszék. Online: <http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?pro=&lgrec=hu&nat=or&oqp=&lg=&dates=&language=hu&jur=C%2CT%2CF&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&td=ALL&pcs=Oor&avg=&page=1&mat=or&parties=Deutsche%2BB%25C3%25B6rse&jge=&for=&c&id=502093>

Vj-74/2011. számú Versenytanácsi határozat. Online: http://www.gvh.hu//data/cms994226/Vj074_2011_m_v.pdf